



ELS ESTUDIS SOBRE LA CIÈNCIA



Josep Lluís Barona Vilar
Departament d'Història de la Ciència

Davant la tendència cada vegada més forta cap a l'especialització —la qual es fa palesa en el món universitari, en la recerca científica i en l'àmbit professional— han sorgit amb força, durant les darreres dècades, àrees de confluència interdisciplinar. Aquest fenomen s'ha produït, especialment, al voltant de temes que per la seua complexitat intel·lectual, per la seua transcendència social o per la multiplicitat de vessants que presenten no poden ser abraçats des d'una única òptica o disciplina. Han anat sorgint grups interdisciplinars d'estudis sobre la dona o sobre el tercer món, sobre l'estructura urbana o l'ecologia. A l'entorn d'aquestes qüestions —i de moltes altres— la imparable tendència a l'especialització del coneixement es veu contrarrestada pel retorn a la necessària mirada multidisciplinària. Per això, l'àrea on aquest fenomen s'aprecia amb més força és, possiblement, la dels estudis sobre la ciència. Ha estat la flexibilitat institucional del món universitari anglo-saxó la que ha potenciat grups de treball que s'han convertit en el principal nucli d'institucionalització dels anomenats *science studies*. Els estudis sobre la ciència han esdevingut la zona d'interés comú d'historiadors, filòsofs, sociòlegs, antropòlegs, economistes, documentalistes i, en general, del conjunt de professionals de les ciències socials i dels responsables de la política científica de molts països.

La ciència, tradicionalment, havia estat objecte d'estudi sobretot des de dos punts de vista concrets: el de l'epistemologia o filosofia de la ciència i el de la història de la ciència. Ambdues perspectives han representat tradicions i programes d'investigació diferents, sovint confrontats des de la polèmica o des de la mútua ignorància. L'epistemologia, per una banda, ha elaborat models teòrics d'anàlisi de la ciència com a forma de recerca de les lleis que regeixen els fenòmens de la natura. La ciència és, en aquest cas, una estructura lògica de coneixements. D'altra banda, la història de la ciència, tradicionalment, s'ha preocupat més d'esbrinar l'evolució dels coneixements, la funció social dels científics o els processos d'institucionalització de la ciència.

Durant les darreres dècades i des del camp de la ciència, s'ha prestat una creixent atenció als condicionaments socials dels coneixements científics i a les seues aplicacions. Aquesta és justament la causa que ha propiciat l'afebliment, en si mateix, del tradicional discurs sobre l'evolució de les idees científiques, si no és per integrar-se en programes més amplis enfocats a analitzar els condicionaments socials de la ciència. En aquest sentit, un corrent que ha demostrat gran vitalitat durant els últims anys —particularment en algunes universitats britàniques— és la sociologia del coneixement científic, disciplina preocupada per desvetllar les claus que componen la construcció social del saber i la xarxa d'interessos ideològics, polítics o econòmics que li donen suport institucional. Així, estretament vinculats a la història de la ciència i a la sociologia del coneixement científic, han anat articulant-se aquests grups d'estudis interdisciplinars sobre la ciència. El seu futur desenvolupament està garantit, sens dubte, en la mesura en què les grans potències occidentals —com ara els Estats Units d'Amèrica del Nord o les Comunitats Europees— els han incorporat dins els seus programes prioritaris de recerca, i fins i tot, en algunes universitats europees, han aparegut instituts que han adoptat aquesta denominació. Els temes que constitueixen el principal objecte d'aquests grups d'estudis sobre la ciència han anat perfilant-se des de fa anys entre sociòlegs i historiadors. Alguns plantegen aspectes específics com ara els mecanismes de comunicació científica a escala nacional i internacional, la vulgarització i difusió social dels sabers, el colonialisme científic i les relacions entre els nuclis avantguardistes de producció científica i les perifèries o els nivells d'especialització i els models d'ensenyament de la ciència. Altres vegades, l'objecte d'estudi són les polítiques científiques dels països en la seua globalitat. L'aparició dels *science studies* possiblement siga una conseqüència lògica de la transcendència social, militar, política i econòmica que ha assolit l'activitat científica a les darreries del segle XX. I és que, a hores d'ara, la ciència és quelcom més que coneixement.

